

Dansk årsprøve 2025

22. maj 2025

1. Analyserende artikel: Den litterære fremstilling af brud i parforhold

Tekst 1a: Kjell Askildsen: "Jokeren", *Et stort, øde landskab*, 1994

Tekst 1b: Dan Turèll: "Dybfrostfilm", *3D-digte*, 1977

2. Debatterende artikel: Hvor ligger ansvaret?

Tekst 2a:

Alex Vanopslagh: "Drop nu offerrollen, og tag ansvar for dit eget liv"
(Politiken. 10. august 2016).

Tekst 2b:

Louise Bové Villadsen: "Elever er glade for gymnasiet, men pres trækker trivslen ned" (Børne- og undervisningsministeriet. 9. september 2019).

1. Analyserende artikel: Den litterære fremstilling af brud i parforhold

Skriv en analyserende artikel, hvor du undersøger litterær fremstilling af brud i parforhold. I din artikel skal du analysere og fortolke novellen "Jokeren" fra 1994 af Kjell Askildsen (tekst 1a), og på baggrund heraf at perspektivere til et eller flere andre selvvalgte eksempler på brud i parforhold, fx "Dybfrostfilm" af Dan Turèll (tekst 1b),

I din undersøgelse skal du anvende relevante tekstnedslag og særligt fokusere på:

- At analysere og fortolke den måde, bruddet bliver fremstillet på i Jokeren (tekst 1a)
- At perspektivere til selvvalgt litteratur
- At formidle din tekstforståelse klart for din læser med en fokuseret indledning og en nuanceret afslutning

Omfang af din artikel: to-fire normalsider á 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum)

Tekst 1A:

Kjell Askildsen: "Jokeren", *Et stort, øde landskab*, 1994

Tekst 1B:

Dan Turèll: "Dybfrostfilm", *3D-digte*, 1977

1a. Kjell Askildsen: Jokeren

Teksten er fra novellesamlingen "Et stort øde landskab" (1994)
Kjell Askildsen (1929-2021) er norsk forfatter.

Jokeren

EN LØRDAG AFTEN sent i november var jeg alene hjemme sammen med Lucy. Jeg sad i stolen ved vinduet, hun sad ved spisebordet og lagde kabale, hun havde ustandselig lagt kabale på det sidste, jeg vidste ikke hvorfor, jeg tænkte at

5 hun måske var bange for noget. Det er så varmt, sagde hun, kan du ikke åbne vinduet lidt. Jeg var enig i at det var lidt varmt, desuden var det usædvanlig mildt udenfor, så jeg åbnede det. Det vendte ud mod baghaven og en lille lund, og jeg blev stående lidt og lyttede til den bløde lyd af regn. Det

10 var måske det der var årsagen, den bløde regn, og stilheden, i hvert fald skete der det som jo hænder af og til: En stor tomhed styrter ned over én, det er som om selve tilværelsens meningsløshed kryber ind i én og breder sig som et endeløst, nøgent landskab. Nu må du godt lukke igen, sagde Lucy,

15 skønt jeg stadig stod og så ud. Jeg går en lille tur, sagde jeg. Nu? sagde hun. Jeg lukkede vinduet. Bare en lille tur, sagde jeg. Hun fortsatte med at lægge kabale, hun så ikke op. Jeg gik ud i entreen og tog regnfrakken på og sydvesten jeg ellers kun bruger når jeg arbejder i haven i dårligt vejr.

20 Det var måske derfor jeg gik ned i haven i stedet for ud på
vejen. Jeg gik helt ned i bunden af haven, hvor vi dyrker
vinterkålen og hvor der stod en kort bænk uden rygstød der
stammede fra før Lucy arvede huset. Der sad jeg i regnen og
mørket og så op mod de oplyste vinduer, men fordi haven
25 skrånede lidt nedefter, kunne jeg ikke se Lucy, kun loftet og
det øverste af væggene. Efter et stykke tid blev det for køligt
at sidde stille; jeg rejste mig, jeg ville klatre over gærdet og
gå gennem lunden og ud på vejen ved postkontoret. Men
idet jeg nåede gærdet, vendte jeg mig om og så skyggen af
30 Lucy på den inderste væg og lidt af loftet, og jeg forstod
ikke hvordan det kunne hænge sammen, hvilken lyskilde
der kunne forårsage at skyggen af hende faldt dér. Jeg klat-
rede op på gærdet på det sted hvor man kunne holde sig fast
til den nederste gren på en stor eg; jeg stod oprejst på gærdet
35 og så Lucy ved bordet, foran hende brændte et stearinlys,
og i den ene hånd holdt hun noget der også brændte, det var
ikke til at se hvad. Så forsvandt flammen, og Lucy rejste sig;
idet hun gjorde det, var det som om hele rummet blev lagt i
skygge. Øjeblikket efter var Lucy forsvundet ud af synsfel-
40 tet. Jeg ventede lidt, men hun kom ikke tilbage. Jeg hoppede
ned på ydersiden af gærdet og gik ind i lunden, jeg spekule-
rede på hvad det var hun havde brændt, jeg følte mig på en
måde ført bag lyset, jeg véd at det var netop det jeg følte,
for jeg studsede over tanken, jeg spekulerede tilmed på hvor
45 begrebet „ført bag lyset“ stammede fra. Jeg fulgte stien til
jeg kom ud på den grusbelagte parkeringsplads bag post-
kontoret, der standsede jeg og vejede for og imod, så gik jeg
samme vej tilbage, der var ikke langt, kun et par hundrede
meter, så var jeg ved gærdet.
50 Jeg tog mig god tid i entreen, og da jeg kom ind, sad

hun og lagde kabale. Hun så op fra kortene og sendte mig et lille smil. Der stod ikke noget stearinlys på bordet, og der lå ingen rester af brændt papir i askebægret. Nå? sagde hun. Det regner, svarede jeg. Det vidste du da godt, sagde hun. Ja, sagde jeg. Jeg satte mig ved vinduet. Jeg så ud mod haven, men mødte bare spejlbilledet af rummet, og af Lucy. Efter et stykke tid sagde hun, uden at se op fra kortene og med helt dagligdags stemme: Jeg behøver bare at knibe mig i armen, så véd jeg at jeg er til. Selv for Lucy var det et meget pointeret udsagn, og når jeg helt og holdent opfattede det som en anklage, tilskriver jeg det den følelse jeg havde af at være blevet ført bag lyset, en følelse der ikke var blevet mindre efter at jeg kom tilbage og fandt alle spor efter det jeg havde set fra havegærdet slettet. Jeg var på nippet til at give hende et ironisk svar, men bed det i mig. Jeg sagde ikke noget, vendte mig ikke engang mod hende, men fortsatte med at betragte spejlbilledet af hende i vinduesruden. Hun begyndte at lægge kortene sammen, stadig uden at se op. Jeg følte mig helt stiv i ansigtet. Hun lagde kortstakken tilbage i æsken og rejste sig, langsomt. Hun så på mig. Jeg kunne ikke vende mig, jeg var låst helt fast i min egen forurettethed. Hun sagde: Stakkels dig, Joachim. Så gik hun. Jeg hørte hende lukke op for vandhanen i køkkenet, så gik døren til soveværelset, så blev der stille. Jeg véd ikke hvor længe jeg blev siddende og tyggede forbitret på hendes sidste ord, måske i flere minutter, men omsider tog mine tanker en anden retning. Jeg rejste mig og gik hen til pejsen. Den var lige så ren for aske som den havde været tidligere på dagen. Jeg ville gå ud i køkkenet og se efter i skraldebøtten, men tøvede ved tanken om at Lucy kunne overraske mig. Og hvad så? sagde jeg til mig selv, hun véd jo ikke at jeg så hende. Jeg åb-

nede skabsdøren under vasken, og øverst i skraldebøtten lå hjørnet af et spillekort som var brændt i stykker. Jeg tog det op, vendte og drejede det, rådvild og forvirret. Spørgsmålene kørte rundt i hovedet på mig. Havde hun hentet et stearinlys for at sætte ild til et kort? Et af de kort hun havde lagt kabale med? Hvorfor stearinlyset? Hvorfor brænde et kort? Hvorfor havde hun sat stearinlyset på plads igen? Hvilket kort? Det sidste spørgsmål kunne jeg måske finde et svar på; jeg lod det forkullede kort falde ned i skraldebøtten og gik ind i stuen. Stakken med kort lå på bordet, jeg tog kortene ud og talte dem, treoghalvtreds. Der var kun én joker. Hun havde brændt en joker. Jeg så på den der var tilbage: En nar der blinkede idet han trak et hjertes ud af ærmet. Jeg stak kortet i lommen med en uklar følelse af at tage hævn, så lagde jeg stakken tilbage i æsken.

Da jeg en times tid senere gik ind og lagde mig, sov Lucy. Jeg lå vågen længe, og næste morgen huskede jeg alt. Det regnede. Jeg forsøgte at lade som om det var en almindelig søndag morgen, men det lykkedes ikke. Vi spiste morgenmad i tavshed, det vil sige, Lucy sagde et par hverdagsagtige ting, men jeg svarede ikke. Så sagde hun: Du behøver ikke sidde der og lade være med at sige noget for min skyld. Da sortnede det helt inden i mig. Jeg sad med kniven i hånden, og jeg bankede skaftet så hårdt ned i asietten, at den revnede. Så rejste jeg mig, og på vej ud af rummet råbte jeg: Stakkels dig, Joachim, Stakkels dig, Joachim!

Jeg kom hjem igen flere timer senere. Jeg havde planlagt at sige at jeg beklagede at jeg ikke havde kunnet beherske mig. Hele huset lå i mørke. Jeg tændte lyset. På køkkenbordet lå et ark papir, hvor der stod: „Ja. Jeg ringer til dig i morgen eller en anden dag. Lucy.“

Sådan gik hun ud af mit liv. Efter otte år. Til at begynde
med nægtede jeg at tro det, jeg var sikker på at når hun fik
115 tid til at tænke sig om, ville hun indse at hun havde lige så
meget brug for mig som jeg havde brug for hende. Men hun
indså det ikke, det véd jeg nu, jeg må bare acceptere det,
hun var ikke den jeg troede hun var.

1b. Dan Turèll: Dybfrostfilm

Teksten er fra digtsamlingen 3-D digte (1977).

Dan Turèll (1946-93) er en dansk digter.

Så er det du siger
i et lavt fortroligt tonefald
og med et pludseligt direkte lidt nervøst blik lige hen på mig i sofaen
at der er noget du gerne vil tale med mig om
5 og når du siger det véd jeg hvad det er
for ellers ville du jo bare sige det, ikke
og jeg véd det har trukket op hele eftermiddagen
og dine skridt har sagt det og din gang har hvisket om det
og du har holdt om din kop på den måde der selv siger det
10 så det kommer ikke overraskende men det er nu det kommer
og jeg kikker hen på dig og forbi dig for ikke at standse dig
og sér ud af vinduet på nabohusets ubevægelige tagryg
med et lille drys sne på en istap nedenunder vinduesafsatsen
og som efter en usynlig ordre dæmper musikken sig på grammofonen
15 og blir meget stille og melankolsk
og ét eller andet lys blænder sig selv ned
og pludselig sér jeg en plet på min T-shirt
og alting standser og hviler i luften
selv støvkornene tør ikke lægge sig på tæppet –
20
Og så er det du siger det
i det lavmælte tonefald man bruger til skilsmisser og nekrologer
og jeg véd hvert ord af det
og det véd du selvfølgelig også
25 og mens du siger dem fordi du synes du skal sige dem
og det skal du selvfølgelig også
sér jeg ud af vinduet til nabohusets ubevægelige tagryg
hvem véd om der foregår noget lignende

under det lille drys sne og det gule lys
30 hvem véd hvad der sker hos dem
i denne lille kube over istappen
denne sene eftermiddag
Så er det du siger det
og jeg kan næsten ikke tænke imens
35 mit hoved løber af med mig
der kører blokeringer frem for fuld spærreild
det koncentrerer sig om naboens istap og istapper overalt i Verden
al livsens istapper i alle smeltefaser
det glider ind i musikken fra grammofonen der nu hæver sig igen
40 og videre hen over sengetæppet jeg glattede for et par timer siden
og opvasken der er i orden på nær den sædvanlige glemte kop i stuen
mit hoved lægger formålstøst gamle telefonnumre sammen
det uddrager tværsummen af din fødselsdag
det sér dig for sig den eftermiddag vi mødte hinanden
45 og den week-end lige efter da vi –

Så er det du har sagt det
og pladen er løbet ud
og jeg véd det godt alt sammen
50 og jeg ser stadig ikke på dig men på nabohusets ubevægelige tagryg
og tager den enkelte glemte kop med ud i køkkenet, og vasker af
før jeg går

2. Debatterende artikel: Hvor ligger ansvaret?

Debatterende artikel: Hvor ligger ansvaret?

Skriv en debatterende artikel, hvor du undersøger ansvaret for unges trivsel.

I din artikel skal du diskutere og debattere emnet med udgangspunkt i Alex Vanopslaghs artikel ”Drop nu offerrollen, og tag ansvar for dit eget liv” (tekst 2a) fra Politiken den 10. august 2016 med inddragelse af ”Elever er glade for gymnasiet, men pres trækker trivslen ned” (tekst 2b) fra Børne- og Undervisningsministeriet den 9. september 2019.

I din undersøgelse skal du særligt fokusere på:

- At diskutere, hvor ansvaret for unges trivsel ligger, idet du bl.a. inddrager hovedsynspunkter og argumenter fra ”Drop nu offerrollen, og tag ansvar for dit eget liv” (tekst 2a).
- At underbygge dine synspunkter ved at inddrage konkrete eksempler som underbygger din holdning og forholde dig til synspunkter i ”Elever er glade for gymnasiet, men pres trækker trivslen ned” (tekst 2b).
- At præsentere emnet gennem en fokuseret indledning og diskussion og forsøge at overbevise din læser gennem en stærk og velgennemtænkt argumentation med en afslutning, der markerer dit synspunkt.

Omfang af din artikel: tre-fire normalsider a 2400 enheder (antal anslag inklusive mellemrum).

Tekst 2a:

Alex Vanopslag: ”Drop nu offerrollen, og tag ansvar for dit eget liv” (Politiken. 10. august 2016).

Tekst 2b:

Louise Bové Villadsen: ”Elever er glade for gymnasiet, men pres trækker trivslen ned” (Børne- og undervisningsministeriet. 9. september 2019).

2a. Drop nu offerrollen, og tag ansvar for dit eget liv

Af Alex Vanopslagh, tidl. formand for Liberal Alliance Ungdom og statskundskabsstuderende

10. august 2016, 19.40. Politiken

Der er gået sport i at fortælle, at vi unge er udsat for en særlig hård præstationskultur og konkurrencestatslogik. 12-talspigerne farer lige fra eksamenslokalet og over til psykologen, gymnasieelever er bange for at række hånden op, og er man flittig læser af Politikens debatsektion, får man hurtigt indtryk af en hel generation af unge, der kan knække sammen under præstationskulturen.

5

Problemet er bare, at vi næppe får flere lykkelige og mindre pressede unge ved at styrke og gentage Politikens yndlingsfortælling om, at vi enten står i en exceptionel sværere tid end vores forældre eller er exceptionelt svagere end vores forældre og derfor er i højrisikozonen for et kollektivt generationsammenbrud. Den form for medlidenhed og ynke løser ingen udfordringer – det gør personligt ansvar og handlinger derimod.

10

Og det er ikke, fordi jeg ikke tror på, at mine unge medmennesker i perioder har det svært. Nok snarere tværtimod. Hvis man abonnerer på teorien om, at vi er viljeløse stakler, der udelukkende formes af vores omkringliggende strukturer, så er jeg om nogen et produkt af præstationskultur og konkurrencesamfund. I en periode på et halvt år havde jeg et studie, der skulle passes, var politisk aktiv og havde ved siden af to deltidsjobs. Og ja, gu pokker var jeg stresset!

15

Jeg havde perioder, hvor det hele føltes uoverskueligt, jeg vågnede med hjertebanken og trykken for brystet og havde en angst og frygt for, at tingene ikke vil gå godt. At jeg ville fejle som menneske og måtte give op. Der var mange deadlines, og til tider føltes det, som om jorden skælvede under mine fødder. ”Nu bryder hele lortet sammen”, har jeg tænkt et par gange.

20

Og jeg er næppe den eneste, der har haft det sådan. Så jeg er ikke i tvivl om sandhedsværdien i andre unges udsagn om, at de føler sig pressede og stressede. Både af egne og andres forventninger.

25

Men er det nu følelser, som i særlig grad er reserveret nutidens ungdom? Kan det tænkes, at ældre generationer også kan nikke genkende til det?

30

Jeg tror langt hen ad vejen, at det er et grundvilkår i livet. For vi vil altid blive mødt af pressede perioder, høje forventninger fra os selv og omverdenen (og tak for det i øvrigt!) og af, at tingene fra tid til anden føles

håbløse.

Spørgsmålet er så, hvordan vi undgår, at Politikens dommedagsprofetier om min generation bliver selvpfyldende. Hvordan skulle det hjælpe en 12-talspige at skrive indlæg i Politiken? Hvordan hjælper det på stress, at man har ondt af sig selv? Og hvordan hjælper det de unge at fortælle, at det er synd for os, og at det også bare er konkurrencestaten, der har skabt en modbydelig præstationskultur?

Vejen ud er at tage ansvar i stedet for at vente på, at nogle kommer og redder os fra konsekvenserne af vores egne valg. Vi kan jo heldigvis – helt uden politikerne eller Politikens hjælp – aktivt foretage valg og fravalg, som ændrer den situation, vi står i.

For mit vedkommende var det et spørgsmål om at klemme ballerne sammen og give den en ekstra skalle. Og sidenhen måtte jeg også drosle ned, i erkendelsen af at jeg ikke kunne holde til at køre i så højt et tempo - men det vigtigste var en anerkendelse af, at jeg selv kunne ændre på den situation, som jeg stod i. At det var ikke var udefrakommende kræfter, der pressede mig ud i en stresset hverdag.

Så uanset om vi ønsker unge, der kan sige fra overfor ”konkurrencestatens præstationskultur”, eller om vi ønsker unge, som er robuste nok til at klare sig heri, så er løsningen at indse, at vi hver dag kan foretage aktive til- og fravalg. Vi skal styrke os unge i troen på, at vi er herrer over eget liv. Vi skal tale os unge op og give os troen på, at vi kan klare livets udfordringer, i stedet for at tale os ned og gøre os til svage stakler, der er ofre for samtidens uretfærdige krav og ikke er i stand til at tage personligt ansvar.

Og så har forældrene et stort ansvar. Når jeg om et par måneder skal være far, står jeg over for mit livs vigtigste opgave i at give min søn så meget kærlighed og bekræftelse, at hans selvværd ikke afgøres af, om han står forrest i jobkøen hos Deloitte eller kan bryste sig af rene 12-taller på studiet.

Men jeg har også en vigtig opgave i at styrke hans tro på, at han er hovedarkitekten i sit eget liv og er i stand til at ændre og opnå de ting, han ønsker. Det vil selvfølgelig ikke afskærme ham fra udfordringer, men det er mit håb, at det vil styrke ham i mødet med dem.

Det værste, vi kan gøre som samfund – både for min generation men også for kommende generationer – er at dyrke offerkulturen. Jeg har svært ved at se, hvordan vi skal komme igennem livets udfordringer, hvis der er prestige i at have ondt af sig selv eller at råbe højt om, at andre mennesker skal løse vores problemer.

Så til mine unge medstuderende: Ja, det hele kan til tider føles både uoverskueligt, uretfærdigt og hårdt. Så

tag skeen i den anden hånd og gør noget ved det. Jeg er ikke i tvivl om, at du er i stand til at ændre dit liv og din hverdag til det bedre. Men der kommer ikke nogen og gør det for dig.

2b. Elever er glade for gymnasiet, men pres trækker trivslen ned

Af Louise Bové Villadsen, Specialkonsulent

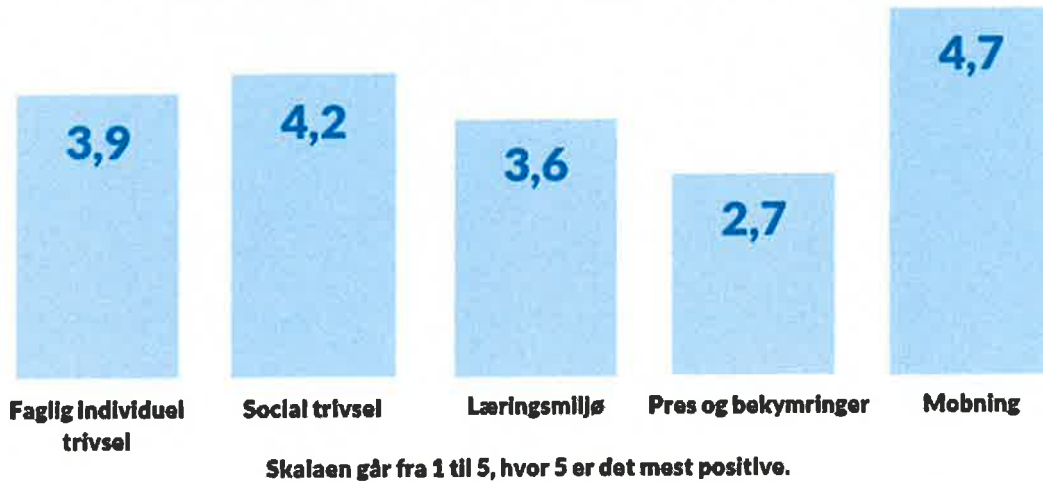
9. september 2019. Børne og undervisningsministeriet, Styrelsen for It og Læring

Det viser data fra den første trivselsmåling på de gymnasiale uddannelser, der netop er offentliggjort af Børne- og Undervisningsministeriet.

Otte ud af ti elever er glade for at gå i gymnasiet. På en skala fra et til fem, hvor fem er det højeste, ligger glæden ved at gå i skole på 4,1. Det er hovedresultaterne af den første trivselsmåling på gymnasierne.

- 5 Udover en høj trivsel viser undersøgelsen dog også, at der er områder, hvor eleverne føler sig pressede. Således svarer halvdelen af eleverne, at de tit føler sig pressede på grund af karakterer. Når det gælder følelsen af pres på grund af egne krav og forventninger til skolearbejdet, føler næsten syv ud af ti af pigerne sig tit pressede, mens det kun gælder for knap halvdelen af drengene. Derudover har over 30 procent af eleverne af forskellige årsager seriøst overvejet at ”droppe ud” af skolen.
- 10 ”I regeringen glæder vi os over, at de fleste unge er glade for at gå på gymnasiet. Men det er meget bekymrende, at så mange unge føler sig pressede. De unge er et spejl af det samfund, de vokser op i, så når de har så høje forventninger til dem selv, er det fordi, de oplever, at samfundet har meget høje forventninger til dem. For høje. Det er vi nødt til at reagere på som politikere, hvis vi ønsker høj trivsel for vores unge,” siger børne- og undervisningsminister Pernille Rosenkrantz-Theil.

Trivsels gennemsnit på landsplan

Som led i gymnasireformen fra 2017 blev partierne bag aftalen enige om, at trivslen på de gymnasiale uddannelser skulle styrkes. Det er på den baggrund, at de årlige trivselsmålinger på de gymnasiale uddannelser, blev sat i gang. Der bliver gennemført lignende undersøgelser i folkeskolen og på 20 erhvervsuddannelserne.

Som følge af kritik af trivselsmålingerne på folkeskoleområdet i 2017 blev trivselsmålingerne på de gymnasiale uddannelser udskudt, så man kunne undersøge blandt andet dataetiske udfordringer på området. I efteråret 2018 blev trivselsmålingerne på de gymnasiale uddannelser iværksat, efter spørgerammen var blevet rettet til.

25 Udvalgte resultater fra trivselsmålingen

- 82 procent af eleverne har svaret ”helt enig” (5 på skalaen) eller ”delvist enig” (4 på skalaen) på spørgsmålet ”Er du glad for at gå i skolen” (gennemsnit 4,1).
- Eleverne trives bedst i forhold til indikatoren ’mobning’, som ligger på 4,7, mens de trives dårligst på indikatoren ’pres og bekymringer’, som ligger på 2,7.
- Halvdelen af elever svarer, at de ”tit” eller ”meget tit” føler sig pressede på grund af karakterer.
- Når det gælder følelsen af pres på grund af egne krav og forventninger til skolearbejdet, føler næsten 70 procent af pigerne sig ”tit” eller ”meget tit” pressede, mens det gælder for knap 50 procent af drengene.

35

- Over 30 procent af eleverne har af forskellige årsager seriøst overvejet at ”droppe ud” af skolen.
- Der er ikke nogen større forskel på hvordan eleverne på de forskellige gymnasiale uddannelser trives i forhold til indikatorerne.